

İSTİKLÂL HARBİ GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

Ali Rıza Paşa "Ben bedbin değilim" diyor

Başbakan ümidini, büyük devletlerin "İnsanîyet ve adalet hislerine" bağlamış imiş!

Ali Rıza Paşa: "Türkiye tarihinin bu en nazik günlerinde Başbakanlığı ne için kabul ettiniz?" şeklinde kendisine soran (BOSFOR) gazetesinin muhabirine şu cevabı vermiştir:

"— Bu en nazik zamanlarda doğrudan doğruya vatanımıza hizmet etmek maksadıyla hükümet reisliğini deruhte ettim."

Bundan sonra gazeteci ile Başbakan arasında şu konuşma cereyan etmiştir:

— Deruhte buyurduğunuz nazik vazifeye bir hüsnü netice verebileceğinizi ümit ediyor musunuz?

— Ben bedbin değilim. Herkesi mümkün olduğu bir şekilde memnun edebilecek bir hal tarasına kavuşacağımıza ümidim vardır. Ben itimadımı, medenî büyük devletlerin insanîyet ve adalet hislerine bina ediyorum.

— Hükümet, sulh konferansına davet edilme hakkındaki teşebbüsüne cevap aldı mı?

— Hayır. henüz almadık.

— Bu cevabın yakında geleceğini ümit ediyor musunuz?

— Evet. Çünkü Almanya, Avusturya, Bulgaristan sulhleri imza edildi. Şimdi sıra bize geldi. Duğar olduğumuz saylat ile ve kendimize yeni bir hayat temin etmek için sulh ve sükuna ne kadar ihtiyacımız varsa bu cevaba da o kadar sabırsızlıkla intizar ediyoruz. Şunu da söylemeliyim ki, biz bu yeni hayata hazırlanıyoruz. Azınlıkların hukuku hakkında prensipleri tespit etmek üzereyiz."

BOSFOR muhabiri, azınlıkların hukuku ile ilgili çalışmalar hakkında daha fazla malumat istemiş fakat Ali Rıza Paşa şimdilik, bu konuda konuşamayacağını anlatmıştır.

Bunun üzerine muhabir, İtilâf Devletleri ile Babıâli arasındaki münasebetler şeklini ve herhangi bir meselede İtilâf nazarı mevcut olup, olmadığını sormuş, Ali Rıza Paşa da: "Hayır. Münasebetlimiz gayet samimi bir şekilde cereyan etmektedir" demiştir.

(BOSFOR) muhabiri, son günlerde, harp senelerini hatırlatacak şekilde fırınlara hücum olduğunu hatırlatmış ve bu ekmeğin buhranının sebeplerini sormuştur. Başbakan demıştır ki:

"— Böyle bir telâsı mahal yoktur. Gebze köprüsünün yıkılarak Anadolu'dan hububat nakliyatının inkıtas uğradığı sayılsı çıkarıldı. Fakat bu o derece hâzî ehemmiyet bir şey değildir. Son günlerde yağın yağmurlardan Pendik — Tuzla arasındaki şoşe yıkılmış olup, birkaç güne kadar tamiir edilebilir. Bundan başka paytahtın 10 günlük ihtiyacını temine kâfi unu vardır. Ayrıca Haydarpaşa'da 25 vagon hububat mevcuttur. Pazartesi gündünden beri Anadolu ile İstanbul arasındaki gımdifer münakelesini tanzim ettik. Derince'den nakledilmeden kalan hububat da römorkâr ve mavnalarla İstanbul'a getirdik. Ekmeğin buhranı, spekülâtörlerin oyunlarının neticesinden başka bir şey değildir."

Padışah İngilizlerle

gizli temas peşinde

Amiral dö Robek, diğer Yüksek Komiserlerle istişareden sonra Vahidettin'in teklifini reddetmeye karar verdi

Padışah Vahidettin'in tahta çıktığı sırada çekilmiş bir resim.

Fransızların, Antep Maraş ve Urfa halkına yadıkları beyanname

General Keret, bu Türk şehirlerinin "Padışah ile anlaşarak" Fransız vesayeti altına alındığını ilân etti

MARDİN, —

Fransız generali Keret tarafından Antep, Maraş ve Urfa sancakları ahalisine hitaben yayınlanan bir beyanname ele geçirilmiştir.

«Suriye ve Kilikya'da Fransa Yüksek Komiseri» General Guro'nun emri ile Antep, Maraş ve Urfa sancaklarındaki Fransız kuvvetlerinin kumandanlığına tâyin edilmiş olan General Keret 13 aralık tarihli

ni taşıyan bu beyannamesinde, «Padışah ile anlaşarak» Fransa'nın vesayet idaresini Suriye, Kilikya ve «Doğu toprakları» üzerine yaymakta olduğunu ilân etmekte ve «Bütün ahali, cins ve mezhep ayırd etmeksizin, zaferle kudreti teyid edilmiş olan silâhlarımızın himayesi altındadır» demektedir.

Beyannameye şunlar da ilâve edilmektedir:

«Osmanlı İmparatorluğu'nda dinlere, hususî emlâke ve kanunlara hürmet edeceğiz ve ettireceğiz. Uzun harp senelerinden sonra sulh ve çalışma devri gelmiştir. Namuslu insanlar Fransa'nın yanında yer alsınlar!»

Türkiyenin mukadderatı!

LONDRA, —

Avam Kamarası'nın dünkü toplantısında, Türkiye ile barış antlaşmasının gecikmesi sebeplerini soran milletvekillerine cevap veren Başbakan Loyd Corc demiştir ki:

«Ne İngiltere'nin ve ne de Fransa'nın kabahatidir. Bu, sırf Amerika'nın Türkiye üzerinde bir nezaret mandası kabul edeceğine dair olan ümidin ileri gelmiş bir gecikmedir, Ame-

rikan Senatosu'nun ısrarı, müttetiklerin plânında büyük tadilat yaratmıştır.»

Loyd Corc bu beyanatında: «Türkiye'nin mukadderatı tanzim edilmiştir» demiştir.

Başbakan, İngiltere ile Fransa arasında yakında yeni görüşmeler olacağını ve bunlarda Türkiye ile barış meselesinin ele alınacağını da kaydetmiştir

LONDRA, —

Osmanlı Padışahı Vahidettin'in, İngiltere'nin İstanbul'daki Yüksek Komiseri Amiral dö Robek'e gizlice bir elçi yolladığı ve kendisi ile özel bir konuşma yapmak arzusunda olduğunu bildirdiği öğrenilmiştir. Padışahın bu teklifinin reddedilmesine karar verilmiştir.

Yüksek Komiser Amiral dö Robek tarafından İstanbul'dan 15 aralıkta buraya yollanan bir telgrafta şunlar kısaca anlatılmaktadır:

«Padışah bana bir elçi yollayarak, benimle gayri resmî şekilde bir konuşma yapmak istediğini bildirdi. Bu gizli görüşmede benden hiç bir şey istemeyeceği sadece durumu ve görüşlerini belirteceği de ifade edildi.»

Vahidettin tarafından İngiliz Yüksek Komiserliğine gönderilen «elçi» nin verdiği bilgiye göre, eğer İngiliz amirali bu teklifi kabul ederse, «Yüksek Komiserlerle ayrı görüşmeme hususundaki anlaşma» ya bağlı kalarak Padışah diğer Yüksek Komiserlerle de daha sonra görüşmeler yapacaktır.

Fakat Padışahın elçisi bu temasları esnasında, Vahidettin'in Yüksek Komiserlerle hep bir arada mı yoksa ayrı ayrı mı kabul etmek niyetinde olduğunu ve bilhassa kendisi ile görüşmeye önem verdiğini, çünkü Vahidettin'in bütün ümidini İngiltere'ye bağlamış olduğunu eklemektedir.

RED KARARI

Padışahın bu teklifini müteakip İstanbul'da İngiliz, Fransız ve İtalyan Yüksek Komiserleri arasında çok mahrem bir toplantı yapılmış ve Vahidettin'e ne şekilde cevap verileceği tartışılmıştır.

İtalyan Yüksek Komiseri, bundan fayda da zarar da görmeyeceği kanaatini izhar etmiştir. Fransız Yüksek Komiseri Defrance ise, bu temanın taraftarı olmadığını, bunun bir çok yorumlara sebep olacağını belirtmiş Amiral dö Robek de bu görüşmeye katılmıştır

Padışah Vahidettin ile gizli görüşmelerin sebep olacağı tefsirlerden ürkmektedir.

Öğrendiğimize göre Amiral dö Robek'in bu tutumu Dışişleri Bakanı Curzon tarafından da tasvip edilmiştir.

Prens Sabahaddin Beyin telgrafları

BOSFOR gazetesi, cihan savaşında İtilâf devletleri yanında girmemiz lehinde Prens'in, merhum Sultan Reşad'a yolladığı telgrafları açıklıyor

BOSFOR gazetesi, geçenlerde uzun bir gurbetten sonra İstanbul'a dönen ve hâlen Kuruçeşme'deki sarayında oturmakta olan Prens Sabahaddin Bey'in Cihan Harbi başında Avrupa'dan yollanmış olduğu bazı telgrafları açıklamaktadır.

Prens Sabahaddin Bey tarafından Talât Paşa'ya ve o günlerin padişahı Reşad Efendiye yollanan bu telgraflarda, Osmanlı Devletinin İtilâf Devletleri yanında harbe girmesi tavsiye olunmaktadır.

Açıklanan ilk telgraf Prens Sabahaddin Bey'in Lozan'dan o günlerde İçişleri Bakanı bulunan Talât Paşa'ya gönderilmiş olanıdır. Prens Sabahaddin Bey bu telgrafında Osmanlı devletinin bu harp içinde tarafsız kalmasına imkân olmadığını, Almanya'nın Anadolu'ya el atacağını, Alman ihtiraslarının tehlikeli olduğunu belirtmekte ve Osmanlı Devletinin kat'i bir şekilde İngiltere, Fransa, Rusya yanın da yer alması gerektiğini, millî menfaatlerin bunu icab ettirdiğini yazmaktadır. Bu telgrafın tarihi 1 nisan 1914'dür.

15 gün sonra Prens Sabahaddin Bey, Göben ve Breslav Alman zırhlılarının Boğaz'dan geçmeleri üzerine yeniden Talât Paşa'ya bir telgraf daha göndermiştir. Bu telgrafında da Prens Sabahaddin şöyle demektedir:

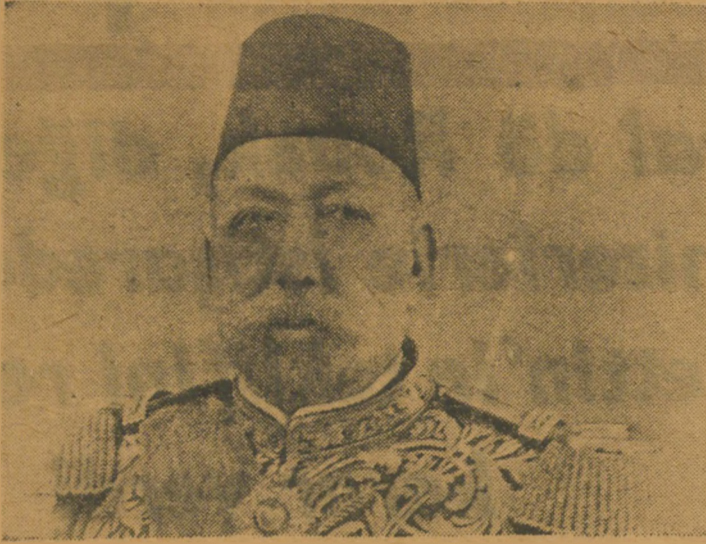
«Pek vahim vaziyet beni tekrar size müracaata mecbur ediyor. Tarafsızlığımızın Almanya lehine ihlâli bizi en büyük felâketlere maruz bırakıyor. Millî menfaatlerimiz için derhal Yunanistan ve Romanya ile anlaşmalıyız. Şimdiye kadar Yunanistan ile olan münasebetlerimizi geciktiren adalar meselesi, memleketimizin hayatını tehlikeye koyan hâdiseler ve vahime karşısında ehemmiyetini kaybetmiştir. Eğer Türkiye kendi bu ihtilâfı bertaraf ederse tek mil Balkan kuvvetleri ken diliginden İtilâf devletlerine temayül edecek ve bizim memleketimiz yalnız istiklâlini kurtarmış değil aynı zamanda devamlı sulhe de kavuşacaktır.»

Bu telgrafında Prens Sabahaddin, Berlin'den gelmekte olan zafer haberlerine fazla inanılmamasını da tavsiye etmektedir.

RUSYA...

Türkiye'nin İtilâf Devletlerine harp ilânından sonra Prens Sabahaddin Bey 6 kasım 1914 tarihinde o vakit Roma sefiri olan Rifat Paşa vasıtasıyla ölen Pahişad Reşad Efendiye de başvurmuş ve şunları yazmıştır:

«Almanya lehine kılıcı çeken hükümetiniz, memleketinizi ölüme mahkûm ediyor. Zatı şahaneleri, civanları İtilâf Devletleri ile beraber olan sadık tebalarının bu karara isyanlarını elbet biliyorlar. Eğer bu isyan tam zamanda husule gelmediyse di-

Prens Sabahaddin Bey'in telgraflarını yolladığı merhum Sultan Reşad.

vanıharplerin, hüküm ve idamları ile bu hareketleri boğmak istemelerinden ileri gelmiştir.

«Zatı şahaneleri bizi Fransa ile İngiltere'ye bağlayan tarihi bağların, müttefikleri olan Rusların bize karşı bir düşman telâkkisine mani olduğuna da hiç şüphesiz vakıf bulunuyorlar. Biz Alman gemilerine bu manasız yardımı yapmaktan ziyade bütün kuvvetlerimizle onlara karşı hareket etmeliydik.

«Nazırlarınıza vaki olan mü racatlarımı semeresiz kaldığını gördüğüm dakikada, son defa zatı şahanelerinden millîtin menfaatlerine ve milletin arzusuna muhalif olarak ilân edilen bir harbi durdurmak için yüksek bir gayret ibraz buyurulmasını istirham ediyorum.»

Prens Sabahaddin'in açıklanan son telgrafı da, 1915 şubatında Atina'ya yaptığı bir seyahat esnasında gene merhum Padişah Reşad Efendi'ye yollanmıştır.

O günlerde Alman taraftarı Kral Konstantin Atina'da hâkimdir ve henüz Venizelos, müttefiklerin yardımı ile Başbakanlığa getirilmemiştir.

Çanakkale'ye İtilâf Devletleri donanmalarının saldırılarının başladığı günlerde bu telgrafta Prens Sabahaddin Bey şöyle demektedir:

«Bab'ül'nin meşum siyaseti, İtilâf Devletleri paytahtımızın kapısını zorlamaya mecbur etti. Az zaman zarfın-

da Boğazlar geçilecek ve İstanbul işgal olunacaktır. İstirak verici bu katiyet karşısında resmi Türkiye'yi Almanya ile yan yana koymaya mani olmaya çalıştım.

«Halihazırda zatı şahanelerinden vatan namına istirahat edeceğim bir şey varsa, derhal İtilâf Devletleri ile bir sulh aktedilerek İngiliz ve Fransız donanmasının bir dost sıfatıyla kabul etmektir. Amal-hissiyet âlet edilmiş bir millet olan Osmanlılar, milletlerin hürriyet, hak ve adaleti emelini taşıyan İngiliz ve Fransızları pek tabii olarak şevk ile kabul edecektir.»

MÜCAHEDE KURBANİ

AKŞAM gazetesinde Necmettin Sadık Bey, Sabahaddin Bey için diyor ki:

«Meşrutiyet başında bir kaç konferans ve bir iki risale ile devletin ve milletin istikbaline dair ortaya bir takım noktai nazarlar koydu. O zamanki politikacılar Prens Sabahaddin Bey'in bu ilmi prensiplerini bin türlü şekle soktular. Onu hiyanetle ithama kadar vardılar. Prens, sehpalı hükümetin elinden zorla Avrupa'ya kaçtı. Şimdiye kadar gurbette kaldı. Sabahaddin Bey bu itibarla bir mücahid ve bir mücadele kurbanıdır.»

Prens Sabahaddin'in bu mektupları, İstanbul seçimlerinde aday olmayı kabul etmesi üzerine ve tam seçimler arifesinde yayımlanmaktadır.

Şirketi Hayriye'de grev tehlikesi var

Şirketi Hayriye memurları 5 istekte bulunmuşlar ve bu isteklerinin kabul edilmemesi halinde greve gideceklerini hükümete bildirmişlerdir.

Şirketi Hayriye memurlarının istekleri şunlardır:

- 1 — Maaşların artırılması,
- 2 — Emeklilik süresinin 25 seneye indirilmesi,
- 3 — Çalışma zamanlarının sınırlandırılması ve güneş battıktan sonra çalışacak olanlara da ayrıca ücret verilmesi,
- 4 — On günde bir (2) gün izin verilmesi,

5 — Hasta olanların be-delsiz tedavisi.

İşçiler ve memurlar hükümete 28 aralıkta kadar mühlet vermişlerdir. Talepler kabul edilmediği takdirde şehir hatlarında çalışan vapurlardan hiç biri hareket edemeyecektir.

AMERİKA'DA GREVLER

NEW YORK, — İndianapolis'te uzun süredir beri devam etmekte olan maden işçileri grevi sona ermiştir. İşçiler yevmiyelerine yüzde 14 zam koparmaya muvaffak olmuşlardır.

İstanbulun il milletvekili bugün seçiliyor

Siyasî partiler dün ikinci seçmenlere listeleri dağıttılar, ikinci seçmenler bu sabah Darülfunun salonunda toplanıyorlar

İstanbul, milletvekillerini bu sabah seçecektir. İkinci seçmenler dünden itibaren bayraklarla süslenmiş olan Darülfunun salonunda toplanarak oylarını kullanacaklardır.

Bu seçimler, Osmanlı İmparatorluğu'nda Anayasa'nın ilânından beri beşinci seçimlerdir.

Bütün partiler hazırlanmış oldukları listeleri dünden itibaren ikinci seçmenlere dağıtmaya başlamışlardır.

(Millî Türk) partisinin adayları şunlardır:

Ahmet Ferit Bey, Akçoraoğlu Yusuf, Darülfunun İktisad Muallimi M. Zühtü, Dr. Adnan Bey, Şair Mehmet Emin, Darülfunun müderrislerinden İsmail Hakkı. (Millî Türk Partisi) nin bu adayları şimdiye kadar hiç bir siyaset ve idare içinde lekelenmemiş kimselerdir. Partî, adayların seçiminde büyük hassasiyet gösterdiğinden 11 kişilik listeyi bile tamamlamamıştır.

(Millî Ahrar) ise bir karma liste açıklamıştır. Bu listede partiden Kemal Mithat, Asaf Muammer, Cami, Reşad Hikmet Beyler vardır. Müstakillerden Sabahattin, Lütfi Fikri, Celâleddin Arif, Rauf Ahmed ve Ahmed Selâhaddin Beyler, (Ahali İktisad) partisinden Faik Nüzher, (Sosyalist) partisinden de Refik Nevzat Beyler listeye alınmışlardır.

MİLLÎ KONGRE NAMZEDLERİ (Millî Kongre) nin a-

dayları ise şunlardır:

Servetifünün sahibi Ahmet İhsan, Baro Reisi Celâleddin Arif, Osmanlı Bankası İdare Meclisi üyelerinden Hamid Bey, İtibarimillî Bankası İkinci Müdürü Hasan Ferit Bey, eski Belediye Reisi Hüseyin Kâzım, Dışişleri Bakanlığı eski müsteşarı Reşad Hikmet, İSTİKLÂL gazetesi başyazarı Rauf Ahmet, Prens Sabahaddin Bey, Yüksek Öğretim Müdürü Selâhattin Bey, Dr. Adnan Bey, Bern eski Büyükelçisi Fuat Selim Bey, Evkaf Şurası eski üyelerinden Kemal Atif, Eski Dersim milletvekili Lütfi Fikri, Darülfunun müderrislerinden Mişon Ventura Ticareti Bahriye Mahkemesi Reisi Yusuf Ziya Bey.

(Sulh ve Selâmet) partisi de şu adayları göstermiştir: Partinin genel sekreteri eski Harbiye Bakanı Ferit Paşa, ulemadan Ahmed Fazıl Efendi, emekli general Sermet, Konya eski valisi Samih Rifat, eski Ticaret ve Ziraat Bakanı Kâzıpaşazade Abdullah Bey, Lütfi Fikri Bey, Maarif Bakanı Sait Bey, Prens Sabahaddin Bey, Hüdavendigâr Valisi Hacı Bey, Safa Bey.

Ayrıca bir kaç gazete tarafından hazırlanmış bir liste vardı ki, bunu AKŞAM'dan naklen geçenlerde açıklamıştık.

Tanınmış tüccarlardan Yazıcızade İsmail Hakkı da müstakilen adaylığını koymuştur.

TEŞKİLATI MİLLİYE'Yİ LEKELEYENLER

Kütahya'da halka zulüm yaparak kendi hesaplarına para toplayan üç Kuvayı Milliye'ci ciddi bir durum yarattı

SIVAS, —

Kütahya'da «Kuvayı Milliye» adına hareket eden Yüzbaşı Süleyman ve yedek subay teğmenlerden Tahsin ve İshak Beylerin halktan zorla para topladıkları ve vermeyenlere de işkence yaptıkları hattâ kol ve bacak kırdıkları, buraya gelen raporlardan anlaşılmaktadır.

Teşkilâtı Milliye'ye hiç bir yardımları bulunmayan bu şahısların halktan bu şekilde 86 bin lira da topladıkları öğrenilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa dün Nazilli'de Heyeti Temsilîye üyesi Refet Bey'e yolladığı bir

telgrafta, Demirci Mehmet Efe ile birlikte bu ciddi duruma «münasip bir hal tarzı» bulunmasını emretmiştir.

Tavşanlı ve Ak nahiyelerine musallat olan İshak Bey'in 25 kişilik avanesi ile birlikte do-laştığı ve kendisine Yunanlıları Akhisar saldırısı sırasında cepheye gitme emri verildiği halde buna itaat eylemediği bildirilmektedir.

Bu üç kişinin bu faaliyeti Kütahya'da Kuvayı Milliye aleyhinde çok kötü bir hava yaratmıştır. Kol ve bacakları kırılmış ve hatta kesilmiş bazı kimseler Kütahya hastahanesinde yatmaktadır.

